

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 lutego 2016 roku w sprawie V GC 1500/15 z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K. przeciwko T. B. o zapłatę 3.216,90 złotych Sąd Rejonowy w Kaliszu oddalił powództwo w całości (pkt 1) i zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 617,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 2). (wyrok k. 96, uzasadnienie k. 109 - 113)

Apelację od powyższego wyroku wniosła powódka zaskarżając go w całości.

Zaskarżonemu orzeczeniu skarżąca zarzuciła:

1. naruszenie prawa procesowego art. 233 § 1 k.p.c. (błędnie określonego jako art. 233 § 2 k.p.c.) w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nierozpoznanie przez Sąd I instancji istoty sprawy wskutek niezbadania podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia i nie orzeczenia o całości żądania powódki, nadto poprzez brak poczynienia przez Sąd własnych ustaleń w sprawie, co skutkowało apriorycznym przyjęciem zasadności twierdzeń pozwanego, bez wyciągnięcia dalszych wniosków m.in. (przy założeniu skuteczności potrącenia) braku zasądzenia kwoty pozostałej po jego dokonaniu, co potwierdza treść uzasadnienia wyroku stanowiąca w istocie jedynie przepisanie treści pisma pozwanego z dnia 30 grudnia 2015 r.;

2. naruszenie prawa procesowego art. 91 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie, powodujące w konsekwencji błędne przyjęcie przez Sąd, iż zarówno złożone przez pełnomocnika pozwanego „oświadczenie o potrąceniu” z dnia 22.09.2015 r. jak

i podniesiony w sprzeciwie od nakazu zapłaty zarzut potrącenia spowodowały skuteczne potrącenie wierzytelności stron w sytuacji, gdy z treści udzielonego rady prawnemu pełnomocnictwa wynika, iż miało ono jedynie charakter procesowy,

a więc nie dawało pełnomocnikowi upoważnienia do składania oświadczeń materialno-prawnych w imieniu pozwanego, a więc do złożenia skutecznego oświadczenia o potrąceniu;

3. naruszenie prawa materialnego art. 498 k.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez jego zastosowanie i w konsekwencji błędne przyjęcie, iż pozwany dokonał skutecznego potrącenia wierzytelności w sytuacji, kiedy pozwany nie udowodnił istnienia roszczenia wynikającego z noty (...) oraz nie udowodnił wymagalności roszczeń wynikających z faktur Vat nr (...), a Sąd I instancji niezasadnie przerzucił ciężar dowodu w tym zakresie na powódkę,

Wskazując na powyższe zarzuty powódka wniosła o:

1. zmianę wyroku Sądu I instancji poprzez zasądzenie zgodnie z żądaniem pozwu albo uchylenie wyroku do ponownego rozpoznania,

2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki całości kosztów postępowania w I i II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. (apelacja k. 118- 120)

Pozwany wniosł o oddalenie apelacji powódki w całości jako bezzasadnej i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego. (odpowiedź na apelację k. 129-132)

Sąd Okręgowy, Sąd Gospodarczy zważył, co następuje:

Przedmiotowa sprawa podlega rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym uregulowanym w art. 505¹ k.p.c. - art. 505¹⁴ k.p.c.

W postępowaniu uproszczonym apelację można oprzeć na dwóch wskazanych

w przepisie art. 505⁹ § 1¹ k.p.c. podstawach: naruszeniu prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie oraz naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli mogło ono mieć wpływ na wynik sprawy.

Sąd drugiej instancji nie przeprowadza postępowania dowodowego z wyjątkiem dowodu z dokumentu (art. 505¹¹ § 1 k.p.c.).

Jeżeli sąd drugiej instancji stwierdzi, że zachodzi naruszenie prawa materialnego, a zgromadzone dowody nie dają wystarczających podstaw do zmiany wyroku, uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania

(art. 505¹² § 1 k.p.c.).

Apelacja powódki jest zasadna, a jej uwzględnienie skutkuje uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi

I instancji.

W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy w znacznej części nie przeprowadził postępowania dowodowego na okoliczności faktyczne stanowiące podstawę dochodzonego roszczenia, zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania

i nie odniósł się do zarzutów pozwanego, a przez to nie rozpoznał istoty sprawy. Dokonane ustalenia faktyczne (jeśli w ogóle o takowych można mówić) nie dawały podstaw do oceny żądania pozwu. Ponadto Sąd I instancji nie dokonał subsumpcji ustalonego stanu faktycznego pod właściwe przepisy prawa.

Analiza całokształtu zarzutów podniesionych w apelacji jednoznacznie wskazuje, że Sąd I instancji naruszając przepisy prawa procesowego nie ocenił

w sposób należyty wszystkich zgromadzonych w sprawie dowodów, nie dokonał ustaleń faktycznych w zakresie okoliczności spornych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Wadliwa i fragmentaryczna ocena dowodów skutkowałą co najmniej niepełnymi ustaleniami faktycznymi. W konsekwencji Sąd I instancji nie odniósł się do wielu istotnych okoliczności i opartych na nich twierdzeń i zarzutów, zaś podniesione

w apelacji przez powódkę zarzuty naruszenia przez Sąd Rejonowy przepisów postępowania cywilnego, w tym art. 233 § 1 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. zasługują na uwzględnienie.

Podniesienie zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. wymaga wykazania, że kwestionowane uzasadnienie nie zawiera wszystkich elementów określonych w tym przepisie oraz wskazania wpływu zarzucanych wadliwości na wynik sprawy.

O uchybieniu temu przepisowi można mówić wtedy, gdy uzasadnienie wyroku nie zawiera elementów pozwalających na kontrolę orzeczenia, weryfikację stanowiska sądu, zaś dla skuteczności stawianego w tym zakresie zarzutu skarżący winien wykazać, że z tej przyczyny nie ma możliwości jednoznacznej rekonstrukcji podstaw rozstrzygnięcia sprawy.

W rozpatrywanej sprawie uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie zawiera szczegółowych ustaleń faktycznych, oceny dowodów i wyczerpujących rozważań pozwalających odtworzyć tok rozumowania Sądu Rejonowego. Jest zatem dotknięte tego rodzaju uchybieniami, które skutkują wzruszeniem zakwestionowanej apelacją orzeczenia.

Sąd Rejonowy ustalił, że strony zawarły dwie umowy spedycji,

a w rozważaniach prawnych stwierdził, że w rozpoznawanej sprawie spór powstał

w związku z wykonaną na rzecz pozwanego przez powoda usługą transportową. Przedmiotową umowę należało rozpatrywać w świetle uregulowań zawartych

w Konwencji CMR, a więc umowy przewozu a nie spedycji.

Uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie daje odpowiedzi z jakich to powodów Sąd I instancji nie podzielił stanowiska powódki i uznał za skuteczny zarzut potrącenia zgłoszony przez pozwanego oraz dlaczego uwzględnienie zarzutu potrącenia wierzytelności w kwocie 2.057,27 zł uzasadniało oddalenie powództwa w kwocie 3.216,90 złotych.

Całkowicie niezrozumiałe jest zawarte w rozważaniach prawnych stwierdzenie: „Działając w imieniu pozwanego, odnosząc się do twierdzeń i wniosków powódki przedstawionych w piśmie procesowym z 3 listopada 2015r. podtrzymuję dotychczasowe stanowisko procesowe oraz podaję, co następuje”.

W kolejnych pismach procesowych strony przedstawiały swoje stanowiska i formułowały szereg zarzutów, do których Sąd I instancji w żaden sposób się nie odniósł w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Zaprezentowana w uzasadnieniu ocena dowodów nie ma przymiotu oceny pełnej i swobodnej, nie uwzględniała całego materiału zgromadzonego w sprawie, a nadto nie została umotywowana w sposób pozwalający na przeprowadzenie kontroli instancyjnej, co uzasadnia zarzut naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c., błędnie oznaczonego w apelacji jako art. 233 § 2 k.p.c. Paragraf 2 wskazanego przepisu dotyczy sytuacji odmowy przedstawienia przez stronę dowodu, która w sprawie nie miała miejsca. Z treści zarzutu i uzasadnienia apelacji jednoznacznie wynika, że skarżąca faktycznie zarzuca naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. Uwzględniając powyższe rozważania Sąd Okręgowy odniósł wskazany w apelacji zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. do § 1 tego przepisu, który stanowi, że sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału.

Zastosowanie swobodnej oceny dowodów ma na celu ustalenie elementów podstawy faktycznej powództwa zgłoszonego w postępowaniu cywilnym. Sąd musi bowiem przed rozstrzygnięciem o żądaniach strony ustalić, czy jej twierdzenia o faktach znajdują podstawę w materiale dowodowym, czy też nie. Swobodna ocena dowodów pozwala zatem w przypadku sprzeczności wniosków płynących z przeprowadzonych dowodów, jednym dać wiarę, a innym odmówić waloru wiarygodności. Jak trafnie wskazał Sąd Najwyższy z dwóch przeciwstawnych źródeł wiedzy o zdarzeniach faktycznych, sąd ma prawo oprzeć swoje stanowisko, wybierając to, które uzna za bardziej wiarygodne, korzysta bowiem ze swobody w zakresie oceny dowodów (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 31 marca 2004 r., III CK 410/02, opubl. Legalis).

Stosując zasadę swobodnej oceny dowodów według własnego przekonania, Sąd obowiązany jest przestrzegać zasad logicznego rozumowania, a więc może z zebranego materiału dowodowego wyciągnąć wnioski tylko logicznie uzasadnione. Sąd może dać wiarę tym lub innym świadkom, czyli swobodnie oceniać ich zeznania, nie może jednak na tle tych zeznań budować wniosków, które z nich nie wynikają. Przy ocenie dowodów tj. ich wiarygodności i mocy, istotną rolę odgrywają zasady doświadczenia życiowego.

Wszechstronne rozważenie zebranego materiału oznacza uwzględnienie wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu oraz wszystkich okoliczności towarzyszących przeprowadzaniu poszczególnych środków dowodowych, a mających znaczenie dla ich mocy i wiarygodności (stanowisko takie zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 czerwca 2003 roku, V CKN 417/01, LEX nr 157326).

W ustaleniach faktycznych Sąd I instancji ograniczył się do ustalenia faktu zawarcia pomiędzy stronami dwóch umów spedycji, wystawienia przez powódkę dwóch faktur z odroczonym terminem płatności, które nie zostały zapłacone przez pozwanego, przysługiwania pozwanemu wierzytelności w stosunku do powódki nabytych w drodze przelewu od S. G..

Nie jest wiadome co stanowi podstawę poszczególnych ustaleń faktycznych stanowiących podstawę rozstrzygnięcia w sprawie.

W rozpoznawanej sprawie powódka dochodzi kwoty 3.216,90 zł, na którą składają się należność główne wynikające z faktur Vat w wysokości 2.003,17 zł i 884,19 zł oraz kwoty 163,56 zł i 165,98 zł na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 2013r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych.

W uzasadnieniu pozwu powódka między innymi podała, że w ramach prowadzonej działalności pozwany zawarł z powódką dwie umowy spedycji.

Po prawidłowym wykonaniu usługi powódka wystawiła pozwanemu faktury Vat nr (...) z odroczonym terminem płatności i doręczyła je wraz z kompletem dokumentacji dotyczącej wykonywanej usługi.

Z załączonych do pozwu kserokopii faktur wynika, że dotyczą one usług transportowych do wskazanych w ich treści zleceń spedycyjnych.

Na rozprawie w dniu 23 lutego 2016r. Sąd Rejonowy dopuścił dowód z dokumentów na kartach 4-15, 20, 32-56, 74-77 akt na okoliczność zasadności i wysokości roszczenia powoda wobec pozwanego, a w szczególności na okoliczność umowy cesji i skuteczności zarzutu potrącenia.

Karty 4 – 13 to niepoświadczone kserokopie faktur, listów przewozowych CMR, tabel A kursów średnich walut obcych NBP. Karta 14, to pełnomocnictwo udzielone przez powódkę adwokatowi. Karta 15 to to informacja odpowiadająca odpisowi aktualnemu z rejestru przedsiębiorców powódki. Na karcie 76 jest zarządzenie przewodniczącej, a karta 77 to pismo z sądu do pełnomocnika pozwanego.

Charakter kserokopii był wielokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego. W uchwale z dnia 29 marca 1994 r., III CZP 37/94, Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że niepoświadczona podpisem strony kserokopia nie jest dokumentem. Podobnie jak odpis, kserokopia może być jednak uznana za dokument stanowiący dowód istnienia oryginału i dlatego podlegający podwójnej ocenie. Raz, jako dokument prywatny, mający stanowić źródło wiadomości o istnieniu oryginalnego dokumentu, a drugi raz, jako dokument prywatny mający stanowić źródło wiadomości o faktach. W postępowaniu opartym na dokumencie prywatnym źródłem wiadomości jest, zgodnie z art. 245 k.p.c., zawarte w nim i podpisane oświadczenie, stąd dla uznania kserokopii za dokument prywatny, świadczący o istnieniu oryginału o odwzorowanej

w niej treści, niezbędne jest oświadczenie o istnieniu dokumentu o treści i formie odwzorowanej kserokopią. Takim oświadczeniem jest umieszczone na kserokopii

i zaopatrzone podpisem poświadczenie zgodności kserokopii z oryginałem. Dopiero wtedy można uznać kserokopię za dokument prywatny świadczący o istnieniu oryginału o treści i formie w niej odwzorowanej. Natomiast bez wspomnianego poświadczenia kserokopia nie może być uznana za dokument (zob. OSNCP 1994, nr 11, poz. 206). Stanowisku temu Sąd Najwyższy dał wyraz również w późniejszych orzeczeniach,

w tym w postanowieniach z dnia 27 sierpnia 1998 r., III CZ 107/98 (OSNC 1999, nr 3, poz. 52) i z dnia 18 października 2002 r., V CKN 1830/00 (OSNC 2004, nr 1, poz. 9) oraz w wyroku z dnia 6 listopada 2002 r., I CKN 1280/00 (niepubl.). Również w nauce prawa przyjmuje się, że niepoświadczona kserokopia nie jest dokumentem. Jeżeli zaś pismo nie może być uznane za dokument, nie może być ono też podstawą do prowadzenia dowodu w trybie art. 308 k.p.c. Odmienne ujęcie tego zagadnienia prowadziłoby do obejścia przepisów o dowodzie z dokumentu. Wymienione w art. 308 k.p.c. środki dowodowe ustawodawca zaliczył do „przyrządów utrwalających albo przenoszących obrazy lub dźwięki”. Oznacza to, że środki te, w tym także fotokopie, mają przedstawiać rzeczywistość poprzez zawarte w nich obrazy lub dźwięki, a nie przez opisy wyrażane pismem (zob. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2002 r., I CKN 1280/00, LEX nr 78358, wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 24 listopada 2010 r. I ACa 831/10 LEX nr 898656).

W postępowaniu uproszczonym przepis art. 505⁴ § 1 k.p.c. wyklucza jakiegokolwiek zmiany powództwa zarówno o charakterze podmiotowym (art. 194-196, 198 k.p.c.), jak i przedmiotowym (art. 193 k.p.c.).

Przez zmianę powództwa rozumieć należy również zmianę jego podstawy faktycznej w sposób wymagający badania nowych okoliczności w świetle innych norm prawnych. Pozew powinien bowiem, zgodnie z art. 187 § 1 k.p.c., zawierać dokładnie określone żądanie oraz przytoczenie okoliczności faktycznych je uzasadniających. Powództwo obejmuje nie tylko skonkretyzowane roszczenie, ale również genezę sporu w postaci okoliczności faktycznych. Zmiana zatem podstaw faktycznych roszczenia, prowadząca do zmiany jego podstawy prawnej, jest niedopuszczalna (por. M. Manowska, *Postępowanie uproszczone w procesie cywilnym*, Warszawa 2002 r.; tak też P. Machnikowski, *Prawo wekslowe*, Warszawa 2009, s. 243-247). Skoro zatem zmiana powództwa jest niedopuszczalna, to wszelkie czynności, których skutkiem miałyby być rozszerzenie lub zmiana żądania są w rozpoznawanej sprawie bezskuteczne.

Rację ma też skarżąca zarzucając naruszenie art. 91 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie.

Sąd Rejonowy w żaden sposób nie odniósł się do podnoszonego przez powódkę zarzutu nieskuteczności zarzutu potrącenia podniesionego przez pełnomocnika pozwanej.

Pełnomocnictwo procesowe ma charakter pełnomocnictwa szczególnego, o ustawowej treści ujętej w art. 91 k.p.c. Pełnomocnictwo takie może być poddawane przez mocodawcę korektom - rozszerzone lub ograniczone (art. 92 k.p.c.), jednak w podstawowej, ustawowej formule, dostosowane jest do potrzeb reprezentowania strony przed sądem. Obejmuje zatem upoważnienie do podejmowania decyzji i czynności o charakterze procesowym, nie daje natomiast pełnomocnikowi umocowania do ingerencji w materialnoprawne stosunki, w jakich pozostaje mocodawca, w szczególności nie upoważnia do kształtowania jego sytuacji prawnej poza procesem. Treść art. 91 k.p.c. nie daje zatem podstaw do przypisania pełnomocnikowi procesowemu prawa do składania i przyjmowania w imieniu mocodawcy materialnoprawnych oświadczeń kształtujących sytuację prawną stron stosunków materialnoprawnych. W tym wypadku wykładnia celowościowa ustawowego zakresu pełnomocnictwa procesowego sprzeciwia się przypisaniu pełnomocnikowi rozszerzonych uprawnień. (por. wyrok Sądu Najwyższego z 10 sierpnia 2010r., I PK 56/10, opubl: Legalis).

Pełnomocnik procesowy jest uprawniony do podniesienia procesowego zarzutu potrącenia. W sytuacji gdy materialny zarzut potrącenia jest podniesiony poza procesem, pełnomocnik procesowy w sprawie podnosi jedynie procesowy zarzut nieistnienia dochodzonej wierzytelności, która została umorzona wskutek zarzutu potrącenia.

Oświadczenie woli mocodawcy o udzieleniu pełnomocnictwa do złożenia materialnoprawnego oświadczenia o potrąceniu może być złożone w sposób dorozumiany (stanowisko takie zajął Sąd Najwyższy - Izba Cywilna w wyroku z dnia 20.10.2004r., I CK 204/04, opubl.: Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna rok 2005, nr 10, poz. 176, str. 76).

Zdaniem Sadu Okręgowego, w niniejszej sprawie Sąd Rejonowy w nie rozpoznał istoty sprawy.

Braki w zakresie poczynionych ustaleń faktycznych i oceny prawnej są tak znaczne, że sfera motywacyjna orzeczenia pozostaje ujawniona w sposób uniemożliwiający poddanie jej ocenie instancyjnej.

Dla rozpoznania istoty sprawy koniecznym jest ustalenie co było przedmiotem żądania pozwu, okoliczności na jakich żądanie to się opiera oraz dokonanie subsumpcji ustalonego stanu faktycznego pod właściwe przepisy prawa.

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi również w sytuacji, w której sąd pierwszej instancji dokonał oceny prawnej roszczenia bez oparcia jej o właściwie ustaloną podstawę faktyczną i w związku z tym w sprawie zachodzi potrzeba poczynienia po raz pierwszy niezbędnych ustaleń faktycznych. Skorzystanie w takim wypadku z możliwości uzupełnienia postępowania dowodowego przez sąd drugiej instancji godziłoby w zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego, zagwarantowaną w art. 176 Konstytucji (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 grudnia 2015 r. III CZ 55/15, opubl. www.sn.pl, Legalis).

Uwzględnienie powyższych zarzutów czyni w zasadzie zbędną ocenę zarzutu naruszenia prawa materialnego art. 498 k.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez jego zastosowanie, gdyż jest to wystarczający powód do uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy pozostawił Sądowi I instancji rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy przeprowadzi w sposób prawidłowy postępowanie dowodowe (art. 235 § 1 i art. 236 k.p.c.) i uwzględni dowody mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, w tym również dotyczące zarzutu potrącenia. Następnie oceni zgromadzony materiał dowodowy zgodnie z wymogami art. 233 § 1 k.p.c., dokona prawidłowych ustaleń faktycznych, w szczególności dotyczących postanowień wiążącej strony umowy oraz zarzutu potrącenia zgłoszonego przez pozwanego i rozpozna istotę sprawy poprzez zbadanie podstaw merytorycznych dochodzonego roszczenia i podniesionych przez pozwanego zarzutów.